DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

11. SINIF

YAZILIYA HAZIRLIK

1. DÖNEM - 1. ORTAK YAZILI · SENARYO 1 · 2. SÜRÜM

TYMM 2026-2027

Hazırlayan: **Murat Altun**

Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır.

1. Yaz tatilini babaannesinin Bursa'daki evinde geçiren Nil, bahçedeki akşam sefası çiçeklerinin her gün aşağı yukarı aynı saatte açıldığını fark etti. Bir hafta boyunca açılma saatlerini not eden Nil şu sonuca vardı: "Çiçeklerin açılıp kapanması gün ışığına ve sıcaklığa bağlı. Her şey böyle yasalarla açıklanabiliyorsa kaderden söz etmeye gerek yok." Babaannesi de Nil'e şu ayeti okudu: (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

"O, yaratıp şekillendiren, ahenk veren ve düzene koyandır. O, (her şeyi) ölçüyle yapıp yönlendirendir." (Âlâ suresi 2-3. ayetler)

Bilgi: Akşam sefası çiçekleri genellikle öğleden sonranın geç saatlerinde açılır, gece boyunca açık kalır ve sabah kapanır.

1.1. Akşam sefası çiçeklerinin her gün aynı zaman aralığında açılmasını "sünnetullah", "kader" ve "kaza" kavramları arasında bağlantı kurarak açıklayınız. (6 puan)

1.2. Nil'in vardığı sonuç doğru mudur? Ayetten yararlanarak gerekçesiyle açıklayınız. (4 puan)

2. Malatya'da kayısı yetiştiren Halil Bey, bahçesini her yıl tarım sigortası kapsamına aldırır. Geçen bahar ağaçlar çiçekteyken zirai don uyarısı yapılınca kızı Asya ile birlikte gece boyunca bahçeye kurdukları don sobalarını yakıp nöbet tuttu. Ancak sabaha karşı sıcaklık -5 °C'ye düştü; çiçeklerin ve o yılki ürünün büyük bölümü dondu. Halil Bey, kardeşinin maddi yardım teklifine teşekkür etti ama kabul etmedi. Bahçesinin bakımını sürdürdü, kış boyunca da bir kooperatifte çalıştı. Komşularına ise şöyle dedi: "Bu bahçe yıllarca bize bol ürün verdi. Ben üzerime düşeni yaptım, gerisi Allah'ın takdiri. O'ndan geleni gönül rahatlığıyla kabul ediyorum." Asya, ders kitabındaki şu ayeti ve öğretmeninin anlattığı bir olayı hatırladı: (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

- "Her nefis ölümü tadacaktır. Sizi bir imtihan olarak hayır ile de şer ile de deniyoruz…" (Enbiya suresi 35. ayet)
- Mekke'den Medine'ye hicret ederken malını geride bırakan Abdurrahman b. Avf'a, Medine'de kardeş ilan edildiği Sa'd b. Rebî malının yarısını vermeyi teklif etti. Abdurrahman b. Avf teklifi kabul etmedi, ticaret yapılan bir çarşı olup olmadığını sordu ve ertesi gün çarşıda ticarete başlayarak kendi emeğiyle kazanç elde etti. (bk. Buhari, "Büyu", 1)

2.1. Halil Bey'in ürününü kaybetmesini ve buna verdiği tepkiyi; "rızık", "imtihan" ve "sabır" kavramlarını neden-sonuç ilişkisi içinde kullanarak açıklayınız. (5 puan)

2.2. Halil Bey'in dondan önce ve don gecesi yaptıklarını "tevekkül", ürününü kaybettikten sonra söylediklerini ise "teslimiyet" kavramıyla ilişkilendiriniz. (6 puan)

2.3. Halil Bey'in ve Abdurrahman b. Avf'ın maddi bir kayıp yaşadıktan sonraki tutumlarında ortak olan iki özelliği yazınız. (4 puan)

3. Birkaç ay önce ehliyet alan Tarık, babasının aracıyla şehirlerarası yolda giderken şerit takip ve hız sabitleme sistemlerini açar. Ardından ellerini direksiyondan çekip telefonundaki müzik listesini düzenlemeye başlar. Şerit çizgilerinin silik olduğu bir yol çalışması bölümünde sistem şeridi algılayamaz; araç şeridinden çıkıp bariyere sürtünür. Kimse yaralanmaz ancak araçta ve bariyerde hasar oluşur. Tarık, trafik polisine şöyle der: "Direksiyonu sisteme bırakmıştım. Kaza olduysa suç aracın sistemindedir." (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

Bilgi: Sürüş destek sistemleri sürücüye yardımcı olmak için tasarlanmıştır; şerit çizgilerinin silik olduğu yerlerde yolu algılayamayabilir.

3.1. Tarık'ın kazanın sorumluluğunu aracın sistemine yüklemesini, akıl ve iradenin sorumlulukla ilişkisi açısından eleştiriniz. Bir sistemin ya da makinenin neden sorumlu tutulamayacağını da açıklayınız. (6 puan)

3.2. Sürüş destek sistemlerinden yararlanan bir sürücünün akıl ve iradesini sorumluluk bilinciyle kullandığını gösteren iki davranış yazınız. (4 puan)

4. İpek ile ağabeyi Selim, akşam birlikte izledikleri dizideki bir sahneyi konuşmaktadır. Dizide çalıştığı işyerinin kasasından gizlice para alan Cevdet adlı karakter, yakalandığında şöyle der: "Evrende olan her şeyi Allah (cc) yaratır. Benim yaptığımı da O yarattı. O dilemeseydi bu iş olmazdı; o hâlde beni suçlayamazsınız." İpek, bu sözlerin ilk bakışta mantıklı göründüğünü söyler. Selim ise bu düşünceye katılmaz ve ders kitabından şu ayetleri okur: (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

- "Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik; artık o isterse şükreden olur, isterse nankör." (İnsan suresi 3. ayet)
- "İnsan için ancak çalıştığı vardır." (Necm suresi 39. ayet)

4.1. Cevdet'in akıl yürütmesindeki yanlışlığı, Allah'ın (cc) irade ve kudret sıfatları ile insanın iradesi arasındaki ilişkiden hareketle açıklayınız. (7 puan)

4.2. Selim'in okuduğu ayetleri kullanarak insanın akıl ve irade sahibi olmasının onu nasıl sorumlu bir varlık hâline getirdiğini açıklayınız. Açıklamanızı kendi hayatınızdan ya da çevrenizden seçtiğiniz bir örnekle somutlaştırınız. (8 puan)

5. On yedi yaşındaki Efe, sosyal medyada takipçi kazanmak için yüksek duvarlardan ve çatılardan atladığı videolar paylaşmaktadır. Bu yüzden birkaç kez yaralanmış, bir keresinde kolu kırılmıştır. Videoları izleyen on bir yaşındaki kardeşi ve mahalledeki bazı çocuklar da aynı hareketleri denemeye başlamıştır. Annesi konuyu açtığında Efe "Ben özgürüm. Benim hesabım, benim vücudum; kimseye zararım yok." der. Oysa bir videosu az izlenince günlerce morali bozulan Efe, arkadaşlarının "Bu kadar mı cesaretin var?" yorumları üzerine daha tehlikeli bir video çekmeye karar vermiştir. Annesi ona Hz. Muhammed'in (sav) şu hadisini okur: (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

"Sizden her kim ruhen ve bedenen sağlıklı olup, günlük yiyeceği de yanında olursa dünya onun olmuş gibidir." (Tirmizi, "Zühd", 34)

5.1. Efe'nin "Benim hesabım, benim vücudum; kimseye zararım yok." sözünü; özgürlüğün sınırı ile Efe'nin kendisine ve çevresine karşı sorumlulukları açısından eleştiriniz. Kendisine karşı sorumluluğunu hadisle ilişkilendiriniz. (8 puan)

5.2. Efe'nin kararlarını izlenme sayısına ve arkadaşlarının yorumlarına göre vermesini dikkate alarak gerçekten özgür olup olmadığını İslam düşüncesindeki hürriyet anlayışı açısından tartışınız. (7 puan)

6. Hafta sonları dayısının marketinde kasada çalışan Barış, yoğun bir günde bir müşteriye yanlışlıkla fazla para üstü verir. Akşam hatasını fark eder ama müşterinin kim olduğunu hatırlayamaz. Çok üzülen Barış "Bu kadar dikkatsiz olduğuma göre Allah beni affetmez. Artık ne yapsam bu hatayı düzeltemem." der. Aynı hafta sınıf arkadaşı Mete, grup ödevinde kendisine düşen bölümü üçüncü kez getirmeyi unutur. Arkadaşları not almasını ya da telefonuna hatırlatıcı kurmasını önerince Mete "Unutmak insana özgüdür. Kur'an'da unutanın sorumlu tutulmadığı yazıyor; benim bir suçum yok." cevabını verir. Barış o akşam Bakara suresinin 286. ayetinin mealini yeniden okur: (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

> *Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar. Onun kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararınadır. (Şöyle diyerek dua ediniz): "Ey Rabbimiz! Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma! Ey Rabbimiz! Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme! Bizi affet, bizi bağışla, bize acı! Sen bizim Mevlamızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et." (Bakara suresi 286. ayet)*

6.1. Mealde geçen iki kavramı ve her kavramın ayette bağlantılı olduğu konuyu aşağıdaki tabloya yazınız. (4 puan)

Ayette Geçen Kavram	Kavramın Bağlantılı Olduğu Konu
.....	.....
.....	.....

6.2. Ayetin dua bölümündeki dilekleri "Sorumlulukla ilgili dilekler" ve "Af, merhamet ve yardım dilekleri" başlıkları altında sınıflandırınız. Her başlığa en az iki dilek yazınız. (6 puan)

6.3. Barış'ın ve Mete'nin hatalarına yaklaşımlarını ayetin mesajları doğrultusunda değerlendiriniz. (10 puan)

7. Okuldaki “Farklı Disiplinler Dine Nasıl Bakıyor?” panelinde notları tutan Lale, dört konuşmacının disiplinini yazmayı unuttu. Açılışta moderatör, “... Allah sizin için bu dini seçti...” (Bakara suresi 132. ayet) ifadesini okuyup klasik İslam kaynaklarındaki iki tanımı hatırlatmıştı: Ragıb İsfahani’ye göre din itaat, teslimiyet, hizmet ve ibadettir; Mütercim Âsım Efendi’ye göre ise âdet, yol, kanun, şeriat, millet ve mezheptir. (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

Konuşmacı	Lale’nin notu	Disiplin
A	İbadet edenlerin huzur ve ümit gibi hâllerini araştırıyor. Ona göre din, insanın içinde bulunduğu his ve duygulardır.	.....
B	Farklı kültürlerdeki ruh ve manevi güç inançlarını inceliyor. Ona göre din, manevi varlıklara olan imandır.	.....
C	“Ben neden varım?” sorusundan yola çıkıyor. Ona göre din, insanın kozmik düzeni ve kendi varoluşunu anlamlandırma çabasıdır.	.....
Ç	Bayramlarda ve cenazelerde bir araya gelen insanları araştırıyor. Ona göre din, toplumun birlik ve beraberliğini güçlendiren bir olgudur.	.....

7.1. Lale’nin notlarındaki yaklaşımların hangi disipline (felsefe, psikoloji, sosyoloji, antropoloji) ait olduğunu tablodaki boş alanlara yazınız. (4 puan)

7.2. Moderatörün hatırlattığı klasik İslam kaynaklarındaki din anlayışını felsefenin ve antropolojinin dine yaklaşımıyla karşılaştırınız. Bir benzerlik ve iki farklılık yazınız. (6 puan)

7.3. Panelden sonra bir öğrenci şöyle demiştir: “Konuşmacılardan biri dini bir duygu, öteki toplumsal bir olgu olarak tanımladı. Tanımlar birbirini tutmadığına göre yalnızca biri doğru olabilir.” Bu görüşü farklı disiplinlerin dine yaklaşımlarından hareketle değerlendiriniz. (5 puan)

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE BECERİLER

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1	DKAB.11.1.1. Kader ve kaderle ilgili kavramları yapılandırabilme	KB2.13. Yapılandırma
2	DKAB.11.1.1. Kader ve kaderle ilgili kavramları yapılandırabilme	KB2.13. Yapılandırma
3	DKAB.11.1.2. İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme	KB3.3. Eleştirel Düşünme
4	DKAB.11.1.2. İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme	KB3.3. Eleştirel Düşünme
5	DKAB.11.1.2. İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme	KB3.3. Eleştirel Düşünme
6	DKAB.11.1.3. Bakara suresinin 286. ayetinin mesajlarını anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme	DAB1. Temel Kaynakları Kullanma (DAB1.1. Kur'an-ı Kerim Meallerine Başvurma)
7	DKAB.11.2.1. Din tanımlarını ve farklı disiplinlerin dine yaklaşımları arasında mukayese yapabilme	DAB5. Dinî Delillere Başvurma (DAB5.2. Mukayese Yapma)

PUANLAMA TABLOSU							
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**TOPLAM**
10	*15*	*10*	*15*	*15*	*20*	*15*	***100***

Bu sınav, 2026-2027 eğitim öğretim yılı 1. dönem konu-soru dağılım tablosundaki 1. ortak yazılı **Senaryo 1** dağılımına göre, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 11. sınıf öğretim programı esas alınarak hazırlanmıştır. Bu kâğıt, aynı senaryonun 2. sürümüdür: öğrenme çıktıları, soru sayısı ve puanlar 1. sürümle aynı, sorular farklıdır. Hazırlayan: Murat Altun. Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının resmî yayını değildir; görseller Blender ile oluşturulmuştur.

ÇÖZÜMLER

1. **Doğru cevap (1.1):** Üç ölçütün her biri ikişer puandır (2+2+2).

- Sünnetullah: Sünnetullahın Allah'ın (cc) evren ve evrenin içindeki tüm varlıklar için koyduğu kurallar ve tabiat kanunları olduğu; çiçeklerin gün ışığına ve sıcaklığa bağlı olarak belirli saatlerde açılıp kapanmasının bu yasalara (biyolojik yasa) örnek olduğu açıklanmışsa **(2 puan)**. "Doğa yasası", "tabiat kanunu", "Allah'ın (cc) koyduğu değişmez düzen" gibi ifadeler de kabul edilir.
- Kader: Kaderin Allah'ın (cc) sonsuz ilmi ve kudretiyle evrende gerçekleşecek her şeyi planlaması, takdir etmesi ve bir düzene göre belirlemesi olduğu; çiçeğin ne zaman açılacağının, nasıl bir çiçek olacağının ve ne kadar açık kalacağının bu takdirin içinde yer aldığı belirtilmişse **(2 puan)**.
- Kaza: Kazanın takdir edilen planın zamanı geldiğinde gerçekleşmesi olduğu; çiçeklerin her akşam belirlenen zamanda açılmasının kazaya örnek olduğu ve kaderde belirlenen düzenin sünnetullah aracılığıyla gerçekleştiği ilişkilendirilmişse **(2 puan)**. Kaza için "takdir edilenin hükme bağlanıp yerine gelmesi" gibi eş anlamlı açıklamalar da kabul edilir.

Üç kavram ayrı ayrı doğru açıklanıp aralarındaki bağlantı gösterilmemişse toplam en fazla dört puan verilir.

Örnek doğru cevap (1.1): Allah (cc), evrene ve canlılara değişmez yasalar koymuştur; bu yasalara sünnetullah denir. Akşam sefasının belirli saatlerde açılıp kapanması da gün ışığı ve sıcaklık gibi etkenlere bağlı biyolojik yasalarla gerçekleşir. Allah (cc), sonsuz ilmi ve kudretiyle bu çiçeğin ne zaman açılacağını, nasıl bir çiçek olacağını ve ne kadar açık kalacağını önceden takdir etmiştir; bu, kaderdir. Takdir edilen bu planın her akşam zamanı geldiğinde gerçekleşmesi ise kazadır. Kaderde belirlenen düzen, sünnetullah sayesinde aksamadan işler ve zamanı gelince kaza olarak gerçekleşir.

Yanlış cevap (1.1): Kader ile kazanın tanımlarının yer değiştirilmesi (ör. kazanın "önceden planlama", kaderin "planın gerçekleşmesi" diye açıklanması) bu iki ölçütten puan almaz. Çiçeklerin rastlantıyla açıldığının söylenmesi ya da sünnetullahın "insanların koyduğu kurallar" diye açıklanması da ilgili ölçütten puan kaybettirir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (1.2): İki ölçütün her biri ikişer puandır (2+2).

- Ayette Allah'ın (cc) yaratıp şekillendiren, ahenk veren, düzene koyan ve her şeyi ölçüyle yapıp yönlendiren olduğunun bildirildiği; çiçeklerin açılmasını sağlayan ışık ve sıcaklık gibi sebeplerin ve bu sebeplere bağlı düzenin de Allah'ın (cc) koyduğu ölçü ve yasaların (sünnetullahın) bir parçası olduğu açıklanmışsa **(2 puan)**.
- Nil'in vardığı sonucun yanlış olduğu; bir olayın yasalarla açıklanabilmesinin onu kaderin dışına çıkarmadığı, kaderde belirlenen düzenin bu yasalar aracılığıyla işlediği, yasaları koyan ve sonuçları yaratanın Allah (cc) olduğu belirtilmişse **(2 puan)**. Ayetle ilişki kurulmadan yalnızca "Her şey kaderdedir." denilmişse bu ölçüt için bir puan verilir.

Nil'in gözleminin doğru, vardığı sonucun ise yanlış olduğunu ayırt eden cevaplar da tam puan alır.

Örnek doğru cevap (1.2): Nil'in gözlemi doğrudur; çiçekler gerçekten ışık ve sıcaklık gibi sebeplere bağlı olarak açılıp kapanır. Ancak vardığı sonuç yanlıştır. Ayette Allah'ın (cc) her şeyi yaratıp şekillendirdiği, düzene koyduğu ve ölçüyle yapıp yönlendirdiği bildirilir. Çiçeklerin açılmasını sağlayan sebepler ve bu sebepler arasındaki düzen de Allah'ın (cc) koyduğu yasalardır. Kader bu yasaları dışarıda bırakmaz; kaderde belirlenen plan bu yasalar aracılığıyla gerçekleşir. Bu yüzden bir olayın yasalarla açıklanabilmesi, onun Allah'ın (cc) takdirinin dışında olduğunu göstermez.

Yanlış cevap (1.2): Nil'in sonucunun doğru kabul edilmesi ya da kader ile doğa yasalarının birbirine karşıt olduğunun ileri sürülmesi ikinci ölçütten puan almaz. Çiçeklerin açılmasında hiçbir sebebin etkisi olmadığının söylenmesi birinci ölçütten puan kaybettirir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

2. **Doğru cevap (2.1):** İki ölçüt sırasıyla iki ve üç puandır (2+3).

- Rızık: Rızkın Allah'ın (cc) bütün canlıların faydalanması için verdiği maddi ve manevi nimetler olduğu, rızkı verenin Allah (cc) olduğu; bahçenin ve kayısı ürününün de Halil Bey'in rızkı olduğu, bahçenin yıllarca bol ürün vermesinin de bu yıl dondan zarar görmesinin de Allah'ın (cc) takdiriyle gerçekleştiği belirtilmişse **(2 puan)**.
- İmtihan ve sabır: Ürün kaybının Halil Bey için bir imtihan olduğu; ayette insanların hayır ile de şer ile de denendiğinin bildirildiği, bol ürünün de ürün kaybının da imtihan olabileceği; kaybı bir imtihan olarak görmenin Halil Bey'i sabra yönelttiği, sabrın hoşa gitmeyen ve insanı zorlayan durumlar karşısında Allah'a (cc) sığınarak direnç göstermek olduğu ve Halil Bey'in isyan etmeden çalışmayı sürdürmesinin sabra örnek olduğu neden-sonuç ilişkisi içinde açıklanmışsa **(3 puan)**. Kavramlar ilişkilendirilmeden ayrı ayrı tanımlanmışsa bu ölçüt için bir puan verilir.

Örnek doğru cevap (2.1): Rızık, Allah'ın (cc) bütün canlılara verdiği maddi ve manevi nimetlerdir; rızkı veren Allah'tır (cc). Halil Bey'in bahçesi ve kayısıları da onun rızkıdır. Bahçenin yıllarca bol ürün vermesi de bu yıl dondan zarar görmesi de Allah'ın (cc) takdiriyle olmuştur. Ayette insanların hayır ile de şer ile de denendiği bildirilir. Yani bol ürün de ürün kaybı da Halil Bey için bir imtihandır. Halil Bey bu kaybı bir imtihan olarak gördüğü için isyan etmemiş, sabırlı davranmıştır. Sabır, insanı zorlayan durumlar karşısında Allah'a (cc) sığınarak direnç göstermektir. Halil Bey'in şikâyet etmeden bahçesinin bakımını sürdürmesi ve kış boyunca çalışması sabrına örnektir.

Yanlış cevap (2.1): Ürün kaybının Halil Bey'e verilmiş bir ceza olduğunun kesin olarak ileri sürülmesi ya da sabrın "hiçbir şey yapmadan beklemek" diye açıklanması ilgili ölçütten puan almaz. Kavramların Halil Bey'in durumuyla ilişkilendirilmeden yalnızca sıralanması durumunda ikinci ölçütten en fazla bir puan verilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (2.2): İki ölçütün her biri üçer puandır (3+3).

- Tevekkül: Tevekkülün insanın yapacağı işlerde üzerine düşen görev için her türlü tedbiri alarak gereken çalışmayı yapması ve sonucu Allah'tan (cc) beklemesi olduğu; bahçeyi sigortalatmanın, don uyarısı üzerine sobaları yakıp sabaha kadar nöbet tutmanın tedbir olduğu, bunlardan sonra sonucu Allah'a (cc) bırakmanın tevekkül olduğu açıklanmışsa **(3 puan)**. Tevekkülün çalışma ve gayret sürecini kapsadığının belirtilmesi de kabul edilir.
- Teslimiyet: Teslimiyetin insanın Allah'ın (cc) iradesine gönülden boyun eğmesi, elinden geleni yaptıktan sonra sonucu kabullenip Allah'ın (cc) takdirine teslim olması ve başına gelen durumu O'ndan bilerek razı olması olduğu; teslimiyetin sonuç ortaya çıktıktan sonra başladığı; Halil Bey'in "O'ndan geleni gönül rahatlığıyla kabul ediyorum." sözünün teslimiyete örnek olduğu açıklanmışsa **(3 puan)**. Teslimiyet yerine yalnızca rıza kavramıyla açıklama yapılmış ve sonucu gönül rahatlığıyla kabullenme doğru biçimde ilişkilendirilmişse bu ölçüt için iki puan verilir.

Örnek doğru cevap (2.2): Tevekkül, insanın üzerine düşen her türlü tedbiri alıp gereken çalışmayı yaptıktan sonra sonucu Allah'tan (cc) beklemesidir. Halil Bey bahçesini sigortalatmış, don uyarısı gelince de sobaları yakarak sabaha kadar nöbet tutmuştur. Böylece elinden gelen tedbirleri almış ve sonucu Allah'a (cc) bırakmıştır; bu, tevekküldür. Teslimiyet ise sonuç ortaya çıktıktan sonra insanın Allah'ın (cc)

takdirine gönülden boyun eğmesi ve başına geleni O'ndan bilerek kabullenmesidir. Halil Bey ürününü kaybettikten sonra isyan etmemiş, "O'ndan geleni gönül rahatlığıyla kabul ediyorum." diyerek teslimiyet göstermiştir.

Yanlış cevap (2.2): Tevekkülün "tedbir almadan sonucu Allah'a (cc) bırakmak" diye açıklanması ya da ürün yine de donduğu için Halil Bey'in tedbirlerinin anlamsız olduğunun ileri sürülmesi birinci ölçütten puan almaz. Teslimiyetin "hiç üzülmemek" ya da "çalışmayı bırakıp kadere razı olmak" diye açıklanması ikinci ölçütten puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (2.3): Her doğru özellik iki puandır (2+2). Örnekler: Yakınlarından gelen maddi yardım teklifini kabul etmeyip başkasına yük olmamak; kayıptan sonra ümitsizliğe düşmeden yeniden çalışmaya başlamak; kendi emeğiyle, helal yoldan kazanç sağlamaya yönelmek; kayıp karşısında isyan etmemek, sabırlı davranmak; rızkı verenin Allah (cc) olduğuna güvenerek çalışmayı sürdürmek.

Örnek doğru cevap (2.3): İkisi de kendilerine yapılan maddi yardım teklifini kabul etmemiş, başkasına yük olmak istememiştir. İkisi de kayıp yaşadıktan sonra ümitsizliğe düşmemiş, çalışarak kendi emekleriyle kazanç sağlamaya yönelmiştir.

Yanlış cevap (2.3): Metinde yer almayan ya da tutumla ilgisi olmayan özelliklerin (ör. ikisinin de tarımla uğraşması, ikisinin de aynı şehirde yaşaması) yazılması o özellik için puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

3. **Doğru cevap (3.1):** Üç ölçütün her biri ikişer puandır (2+2+2).

- Akıl: İnsanın akıl sahibi olduğu için davranışlarının sebep ve sonuçlarını kavrayabildiği, doğru ile yanlışı ayırt edebildiği (temyiz ve tefrik); Tarık'ın da ellerini direksiyondan çekip telefonla ilgilenmenin tehlikeli olduğunu ve yol çalışması olan bir bölümde daha dikkatli olması gerektiğini kavrayabilecek durumda olduğu belirtilmişse **(2 puan)**.
- İrade ve sorumluluk: Sistemi açma, direksiyonu bırakma ve telefonla ilgilenme kararlarını Tarık'ın kendi özgür iradesiyle verdiği; bu nedenle kazanın sonuçlarından Tarık'ın sorumlu olduğu, sorumluluğu bir araca yüklemesinin doğru olmadığı açıklanmışsa **(2 puan)**.
- Sistem: Sürüş destek sisteminin akıl ve irade sahibi olmadığı, doğru ile yanlışı ayırt edip özgürce tercih yapamadığı, bu yüzden sorumluluk taşıyamayacağı; onun bir araç olduğu ve sorumluluğun aracı kullanan insana ait olduğu açıklanmışsa **(2 puan)**.

Yol çalışması yapılan bölümde gerekli uyarıları koymayanların ya da sistemi üreten firmanın da sorumluluğu olabileceğinin belirtilmesi yanlış değildir. Bu görüşle birlikte Tarık'ın kendi sorumluluğunun ortadan kalkmadığını belirten cevaplar tam puan alır.

Örnek doğru cevap (3.1): Tarık'ın tutumu doğru değildir. İnsan akıl sahibi bir varlıktır; davranışlarının sebep ve sonuçlarını kavrayabilir, doğruyu yanlıştan ayırt edebilir. Tarık da direksiyonu bırakıp telefonla ilgilenmenin tehlikeli olduğunu, yol çalışması olan bir bölümde daha dikkatli olması gerektiğini bilebilecek durumdadır. Sistemi açmaya, direksiyonu bırakmaya ve telefonla uğraşmaya kendi iradesiyle karar vermiştir. Bu yüzden kazanın sonuçlarından kendisi sorumludur. Aracın sistemi ise akıl ve irade sahibi değildir; doğruyu yanlıştan ayırt edip kendi isteğiyle seçim yapamaz. O yalnızca sürücüye yardım eden bir araçtır. Sorumluluk, aracı kullanan insana aittir.

Yanlış cevap (3.1): Tarık'ın sözünün doğru kabul edilmesi ilk iki ölçütten puan almaz. Sorumluluğun tamamen sistemi üreten firmaya ya da yol çalışmasını yapanlara yüklenip Tarık'ın sorumluluğunun görmezden gelinmesi ikinci ölçütten, aracın sisteminin de insan gibi akıl ve irade sahibi olduğunun ileri sürülmesi üçüncü ölçütten puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (3.2): Her doğru davranış iki puandır (2+2). Örnekler: Sistem açıkken de ellerini direksiyonda, dikkatini yolda tutmak; araç kullanırken telefonla ilgilenmemek; sistemin hangi durumlarda yolu algılayamayabileceğini aracın kullanım kılavuzundan öğrenmek; yol çalışması, yoğun yağış ya da sis gibi durumlarda sistemi kapatıp aracı tamamen kendisi kontrol etmek; hız sınırlarına ve trafik işaretlerine uymak; yorgun ya da uykusuzken araç kullanmamak.

Örnek doğru cevap (3.2): Sistem açıkken de ellerini direksiyondan çekmemeli ve dikkatini yola vermelidir. Yol çalışması ya da sis gibi sistemin yolu algılayamayabileceği durumlarda sistemi kapatıp aracı tamamen kendisi kullanmalıdır.

Yanlış cevap (3.2): Sistem açıkken sürücünün dinlenebileceğinin, telefonla ilgilenmenin sakıncası olmadığının ya da bu sistemlerin hiçbir durumda kullanılmaması gerektiğinin yazılması o davranış için puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

4. **Doğru cevap (4.1):** Üç ölçüt sırasıyla iki, üç ve iki puandır (2+3+2).

- İrade sıfatının Allah'ın (cc) hiçbir zorunluluğa bağlı olmadan dilediğini yapması, külli iradesinin dilediği her şeyin gerçekleşmesi; kudret sıfatının O'nun her şeye gücünün yetmesi olduğu; evrende var olan her şeyin, insanın eylemleri de dâhil, Allah (cc) tarafından yaratıldığı belirtilmişse **(2 puan)**.
- Allah'ın (cc) insanın eylemlerini yaratmasının insanı o eyleme zorlamak anlamına gelmediği; Allah'ın (cc) insanın eylemlerini kendi iradesine bıraktığı, insanın özgür iradesiyle tercih yaptığı, Allah'ın (cc) da onun tercihine göre sonuçları yarattığı; parayı alma kararını verenin Cevdet'in kendisi olduğu

açıklanmışsa **(3 puan)**. Yalnızca "Yaratmak zorlamak değildir." yazılıp açıklanmamışsa bir puan verilir.

- Allah'ın (cc) ilim, irade ve kudret sıfatlarının insanın akıllı, özgür ve sorumlu bir varlık olmasıyla çelişmediği; sorumluluğu üstlenmeyip yaptığı yanlışı kadere bağlamanın yanlış kader anlayışı olduğu ve Cevdet'in "Beni suçlayamazsınız." sonucunun yanlış olduğu belirtilmişse **(2 puan)**.

Örnek doğru cevap (4.1): Allah'ın (cc) irade sıfatı, O'nun hiçbir zorunluluğa bağlı olmadan dilediğini yapmasıdır; kudret sıfatı ise her şeye gücünün yetmesidir. Evrende var olan her şey, insanın eylemleri de dâhil, Allah (cc) tarafından yaratılır. Ancak bu, Allah'ın (cc) insanı bir davranışa zorladığı anlamına gelmez. Allah (cc), insanın eylemlerini kendi iradesine bırakmıştır. İnsan özgür iradesiyle tercih yapar, Allah (cc) da onun tercihine göre sonucu yaratır. Kasadaki parayı almaya karar veren Cevdet'in kendisidir. Allah'ın (cc) sıfatları insanın özgür ve sorumlu bir varlık olmasıyla çelişmez. Sorumluluğu üstlenmeyip yaptığı yanlışı kadere bağlamak yanlış bir kader anlayışıdır. Bu yüzden Cevdet'in "Beni suçlayamazsınız." sonucu yanlıştır; kendi iradesiyle yaptığı hırsızlıktan sorumludur.

Yanlış cevap (4.1): Cevdet'in görüşünün doğru kabul edilmesi ikinci ve üçüncü ölçütlerden puan almaz. İnsanın her davranışının zorunlu olarak belirlendiği için iradesinin bulunmadığının söylenmesi ikinci ölçütten puan almaz. Sıfatların anlamı yanlış açıklanmışsa (ör. kudret sıfatının "Allah'ın (cc) her şeyi bilmesi" diye açıklanması) birinci ölçütten puan verilmez. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (4.2): Dört ölçütün her biri ikişer puandır (2+2+2+2).

- Akıl: İnsan suresinin 3. ayetinde insana doğru yolun gösterildiğinin bildirildiği; Allah'ın (cc) insana akıl verdiği ve insanın aklı sayesinde doğru ile yanlışı, hayır ile şerri ayırt edebildiği (temyiz ve tefrik) belirtilmişse **(2 puan)**. Doğru yolun peygamberler aracılığıyla da gösterildiğinin belirtilmesi de kabul edilir.
- İrade: Aynı ayette insanın isterse şükreden, isterse nankör olabileceğinin bildirildiği; seçimin insanın kendi iradesine bırakıldığı, insanın özgür iradeye sahip olduğu belirtilmişse **(2 puan)**.
- Sorumluluk: Necm suresinin 39. ayetinde insan için ancak çalıştığının olduğunun bildirildiği; aklıyla doğruyu yanlıştan ayırt edip iradesiyle seçim yapan insanın kendi eylemlerinin karşılığını göreceği, yani akıl ve iradenin sorumluluğun temelini oluşturduğu ilişkilendirilmişse **(2 puan)**.
- Akıl, irade ve sorumluluk arasındaki ilişkiyi gösteren uygun bir günlük hayat örneği verilmişse **(2 puan)**.

Örnek doğru cevap (4.2): İnsan suresinin 3. ayetinde Allah'ın (cc) insana doğru yolu gösterdiği bildirilir. Allah (cc) insana akıl vermiş ve peygamberler göndermiştir; insan aklı sayesinde doğruyu yanlıştan ayırt edebilir. Ayetin devamında insanın isterse şükreden, isterse nankör olacağı belirtilir; yani seçim insanın kendi iradesine bırakılmıştır. Necm suresinin 39. ayetinde ise insan için ancak çalıştığının olduğu bildirilir. Aklıyla doğruyu bilen ve iradesiyle seçen insan, yaptıklarının karşılığını görür; bu nedenle seçimlerinden sorumludur. Örneğin okul bahçesinde bir cüzdan bulan bir öğrenci, onu sahibine ulaştırmanın doğru, kendine saklamanın yanlış olduğunu aklıyla bilir. Cüzdanı okul idaresine teslim edip etmemeye kendi iradesiyle karar verir ve hangi seçimi yaparsa onun sonucundan sorumlu olur.

Yanlış cevap (4.2): Ayetlere değinilmeden kavramlar doğru açıklanmışsa ilk üç ölçütün her birinden bir puan verilir. Akıl ve iradenin sorumlulukla ilgisi olmadığının ileri sürülmesi üçüncü ölçütten puan almaz. İnsanın iradesi dışında gelişen bir durumun (ör. hangi ailede doğduğu) örnek olarak verilmesi dördüncü ölçütten puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

5. **Doğru cevap (5.1):** Üç ölçüt sırasıyla iki, üç ve üç puandır (2+3+3).

- Özgürlüğün sınırları: İnsan için sınırsız bir özgürlüğün söz konusu olmadığı, toplum kuralları ve ahlaki değerlerin özgürlüğün sınırlarını belirlediği; özgürce karar veren insanın bu kararların sorumluluğunu da üstlendiği belirtilmişse **(2 puan)**.
- Kendisine karşı sorumluluk: Efe'nin kendi canını ve sağlığını tehlikeye atarak kendisine karşı sorumluluğunu yerine getirmediği; hadiste ruhen ve bedenen sağlıklı olan ve günlük yiyeceği bulunan kişi için dünya onun olmuş gibidir denilerek sağlığın çok büyük bir nimet olduğunun vurgulandığı, sağlığın Allah'ın (cc) insana verdiği bir nimet olduğu ve insanın sağlığını korumak için gereken tedbirleri almakla sorumlu olduğu hadisle ilişkilendirilerek açıklanmışsa **(3 puan)**. Sağlığın insana verilmiş bir emanet olduğunun belirtilmesi de kabul edilir.
- Çevresine karşı sorumluluk: Efe'nin videolarının kardeşini ve mahalledeki çocukları olumsuz etkilediği, onların da tehlikeli hareketleri denemeye başladığı; yaralanmalarının ailesini de üzdüğü; bu nedenle "Kimseye zararım yok." iddiasının doğru olmadığı, insanın davranışlarının yalnızca kendisini değil çevresini de etkilediği açıklanmışsa **(3 puan)**.

Örnek doğru cevap (5.1): İnsan özgürdür ama özgürlüğü sınırsız değildir; toplum kuralları ve ahlaki değerler özgürlüğün sınırlarını belirler. Özgürce karar veren insan, kararlarının sorumluluğunu da üstlenir. Efe, düşüp yaralanmayı göze alarak kendi canını ve sağlığını tehlikeye atmaktadır. Hadiste ruhen ve bedenen sağlıklı olan ve günlük yiyeceği bulunan kişinin, dünya onun olmuş gibi olduğu bildirilir; yani sağlık çok büyük bir nimettir. Sağlık Allah'ın (cc) verdiği bir nimettir ve insan onu korumakla sorumludur. Bu yüzden Efe, kendisine karşı sorumluluğunu yerine getirmemektedir. Ayrıca "Kimseye zararım yok." sözü de doğru değildir. Kardeşi ve mahalledeki çocuklar onu taklit ederek aynı tehlikeli hareketleri denemeye başlamıştır. Yaralanmaları da ailesini üzmektedir. İnsanın davranışları yalnızca kendisini değil çevresini de etkiler.

Yanlış cevap (5.1): Efe'nin sözünün doğru kabul edilmesi ya da özgürlüğün "her istediğini yapmak" diye tanımlanması birinci ölçütten puan almaz. İnsanın yalnızca başkalarına karşı sorumlu olup kendisine karşı bir sorumluluğu bulunmadığının ileri sürülmesi ikinci ölçütten puan almaz. Hadisle ilişki kurulmadan yalnızca tehlikeli hareketlerin zararları sıralanmışsa ikinci ölçütten en fazla bir puan verilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (5.2): Üç ölçüt sırasıyla üç, iki ve iki puandır (3+2+2).

- İslam düşüncesinde özgürlüğün hürriyet kavramıyla ifade edildiği ve hürriyetin Allah'a (cc) tam bir kullukla mümkün olduğu; insanın ancak bu şekilde nefsinin arzularına, geçici isteklerine ve diğer insanların baskısına bağımlı olmaktan kurtulup iradesini bilinçli kullanabileceği belirtilmişse **(3 puan)**.
- Efe'nin kararlarını izlenme ve beğeni isteğine, arkadaşlarının alaycı yorumlarına göre vermesinin onun geçici isteklerinin ve başkalarının baskısının etkisi altında kaldığını, iradesini bilinçli kullanamadığını gösterdiği; bu nedenle "Ben özgürüm." sözünün gerçeği yansıtmadığı açıklanmışsa **(2 puan)**.
- Efe'nin gerçek anlamda özgür olabilmesi için iradesini akıl ve sorumluluk bilinciyle kullanması gerektiği bir öneriyle açıklanmışsa **(2 puan)**. Örnekler: Tehlikeli videolar çekmeyi bırakmak; kendi değerini izlenme ve beğeni sayısıyla ölçmemek; hareket yeteneğini bir spor kulübünde, eğitmen gözetiminde ve güvenli koşullarda geliştirmek; kışkırtıcı yorumlara göre karar vermemek; ailesinden ya da rehber öğretmeninden destek almak.

Örnek doğru cevap (5.2): İslam düşüncesinde özgürlük, hürriyet kavramıyla ifade edilir ve hürriyetin Allah'a (cc) tam bir kullukla mümkün olduğu vurgulanır. İnsan ancak nefsinin arzularına, geçici isteklerine ve başkalarının baskısına bağımlı olmaktan kurtulduğunda iradesini bilinçli kullanabilir. Efe kendini özgür sansa da kararlarını izlenme sayısına ve arkadaşlarının alaycı yorumlarına göre vermektedir. Bu durum, onun beğenilme isteğinin ve başkalarının baskısının etkisi altında kaldığını

gösterir. Bu yüzden "Ben özgürüm." sözü gerçeği yansıtmaz. Gerçekten özgür olabilmesi için kendi değerini beğeni sayısıyla ölçmemeli, tehlikeli videolar çekmeyi bırakmalı ve yeteneğini bir spor kulübünde, güvenli koşullarda geliştirmelidir.

Yanlış cevap (5.2): Efe'nin istediği videoyu çekebildiği için tamamen özgür olduğunun söylenmesi ya da hürriyetin "hiçbir kurala bağlı olmamak" diye açıklanması ilk iki ölçütten puan almaz. Efe'nin izlenme ve yorumlara göre karar vermesiyle hürriyet arasında ilişki kurulmamışsa ikinci ölçütten puan verilmez. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

6. **Doğru cevap (6.1):** Her doğru hücre bir puandır (1+1+1+1).

- Kavramlar (her biri 1 puan): Yükümlülük (sorumluluk), güç, iyilik, kötülük, dua, unutma, yanılma, ağır yük, af, bağışlama, acıma (merhamet), Rab, Mevla, yardım, kâfir kavramlarından ikisi. Mealde geçen başka bir kavramın yazılması da doğru kabul edilir.
- Konular (her biri 1 puan): Aynı satırdaki kavramın ayette bağlantılı olduğu konu yazılmalıdır. Örnekler: yükümlülük ya da güç için insanın sorumluluğunun gücüyle sınırlı olması; iyilik ya da kötülük için herkesin yaptığı iyiliğin ve kötülüğün kendisine ait olması (kişisel sorumluluk); unutma ya da yanılma için unutma ve yanılmadan dolayı sorumlu tutulmamayı dileme; af, bağışlama ya da acıma için Allah'tan (cc) af, bağışlanma ve merhamet dileme; yardım ya da Mevla için Allah'tan (cc) yardım isteme; dua için kulun Allah'a (cc) yönelip dua etmesi. Konu ayette geçtiği hâlde aynı satırdaki kavramla bağlantısı yoksa o hücreye puan verilmez.

Örnek doğru cevap (6.1): 1. satır: Yükümlülük – İnsanın ancak gücünün yettiği şeyle sorumlu tutulması. 2. satır: Af – Allah'tan (cc) af, bağışlanma ve merhamet dileme.

Yanlış cevap (6.1): Kavram ve konu sütunlarının yer değiştirmesi (ör. kavram sütununa cümle, konu sütununa tek kelime yazılması) ya da ayette geçmeyen kavram ve konuların (ör. namaz, sadaka) yazılması o hücrelerden puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (6.2): Her başlık üç puandır (3+3).

- Sorumlulukla ilgili dilekler: "Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma!", "Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme.", "Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme!" dileklerinden en az ikisi yazılmışsa **(3 puan)**. Yalnızca biri yazılmışsa bir puan verilir.
- Af, merhamet ve yardım dilekleri: "Bizi affet", "bizi bağışla", "bize acı", "Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et." dileklerinden en az ikisi yazılmışsa **(3 puan)**. Yalnızca biri yazılmışsa bir puan verilir. "Bizi affet, bizi bağışla, bize acı!" cümlesinin tamamının yazılması en az iki dilek sayılır.

Dileklerin "Ey Rabbimiz!" ile birlikte ya da anlamı bozulmadan kısaltılarak yazılması da kabul edilir. Bir dileğin yanlış başlık altına yazılması durumunda o dilek sayılmaz. "Sen bizim Mevlamızsın." ifadesi bir dilek değil, Allah'a (cc) güvenin ve bağlılığın ifadesidir; sayılmaz ama puan da kaybettirmez.

Örnek doğru cevap (6.2): Sorumlulukla ilgili dilekler: "Ey Rabbimiz! Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma!", "Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme!" Af, merhamet ve yardım dilekleri: "Bizi affet, bizi bağışla, bize acı!", "Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et."

Yanlış cevap (6.2): Ayetin dua bölümünden önce gelen ilkelerin ("Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar." gibi) dilek olarak yazılması ya da ayette yer almayan ifadelerin yazılması o ifadeler için puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (6.3): Üç ölçüt sırasıyla üç, üç ve dört puandır (3+3+4).

- Ayete göre Allah'ın (cc) bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kıldığı; Barış'ın verdiği parayı geri alamasa da gücünün yettiği şeyleri yapmakla sorumlu olduğu (ör. durumu dayısına dürüstçe anlatmak, gerekirse eksiği karşılamak, müşteri yeniden gelirse durumu açıklamak, bundan sonra para üstünü dikkatle saymak); kazandığı iyiliğin kendi yararına olduğu, yani dürüst davranışının ve çabasının boşa gitmeyeceği açıklanmışsa **(3 puan)**.
- Ayetteki "Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma!" ve "Bizi affet, bizi bağışla, bize acı!" dualarının insanın yanılabilen bir varlık olduğunu ve yanılan kulun Allah'tan (cc) af ve merhamet dileyebileceğini gösterdiği; Barış'ın istemeden yaptığı bir hata yüzünden Allah'ın (cc) affından ümit kesmesinin doğru olmadığı, acziyetini kabul ederek Allah'a (cc) yönelip dua etmesi gerektiği açıklanmışsa **(3 puan)**.
- Mete'nin ayeti yanlış yorumladığı; ayetteki ifadenin kulun Allah'a (cc) yönelttiği bir dua olduğu ve farkında olmadan yapılan hatalar için af dilemeyi öğrettiği, tedbir almayarak tekrarlanan ihmali haklı çıkarmak için kullanılamayacağı; not almak ya da hatırlatıcı kurmak gibi tedbirlerin Mete'nin gücünün yettiği şeyler olduğu, bu tedbirleri almayıp unutmayı bahane etmenin sorumluluktan kaçmak olduğu; ayete göre kötülüğün kişinin kendi zararına olduğu, Mete'nin ihmalinin sonuçlarına (grubun notu, arkadaşlarının güveni) kendisinin katlanacağı açıklanmışsa **(4 puan)**. Yalnızca Mete'nin sözünün yanlış olduğu belirtilip gerekçe yazılmamışsa bir puan verilir.

Örnek doğru cevap (6.3): Ayette Allah'ın (cc) bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kıldığı bildirilir. Barış verdiği parayı geri alamasa da gücünün yettiği şeyleri yapmakla sorumludur. Durumu dayısına dürüstçe anlatmalı, gerekirse eksiği karşılamalı ve bundan sonra para üstünü dikkatle saymalıdır. Ayete göre kişinin kazandığı iyilik kendi yararınadır; Barış'ın dürüstlüğü ve çabası boşa gitmez. Ayetteki "Unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma!" ve "Bizi affet, bizi bağışla, bize acı!" duaları da insanın yanılabileceğini, yanılan kulun Allah'tan (cc) af dileyebileceğini gösterir. Bu yüzden Barış, istemeden yaptığı bir hata için Allah'ın (cc) affından ümit kesmemeli, O'na yönelip dua etmelidir. Mete ise ayeti yanlış yorumlamaktadır. Ayetteki ifade, kulun Allah'a (cc) yönelttiği bir duadır ve farkında olmadan yapılan hatalar için af dilemeyi öğretir; ihmali haklı çıkarmaz. Not almak ya da hatırlatıcı kurmak Mete'nin gücünün yettiği tedbirlerdir. Bunları yapmayıp unutmayı bahane etmek sorumluluktan kaçmaktır. Ayrıca ayete göre kötülük kişinin kendi zararınadır; Mete'nin ihmali grubun notunu ve arkadaşlarının ona güvenini etkileyecek, bunun sonucuna da kendisi katlanacaktır.

Yanlış cevap (6.3): Barış'ın Allah'ın (cc) affından ümit kesmesinin haklı görülmesi ya da hatası istemeden olduğu için hiçbir şey yapmasına gerek olmadığının söylenmesi ilgili ölçütten puan almaz. Mete'nin sözünün ayetle uyumlu kabul edilmesi üçüncü ölçütten puan almaz. Sözler ayetle ilişkilendirilmeden değerlendirilmişse her ölçütten en fazla bir puan verilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

7. **Doğru cevap (7.1):** Her doğru eşleştirme bir puandır (1+1+1+1). A: Psikoloji **(1 puan)**. B: Antropoloji **(1 puan)**. C: Felsefe **(1 puan)**. Ç: Sosyoloji **(1 puan)**.

Örnek doğru cevap (7.1): A: Psikoloji, B: Antropoloji, C: Felsefe, Ç: Sosyoloji.

Yanlış cevap (7.1): Yaklaşımların disiplinlerle yanlış eşleştirilmesi (ör. A'ya "sosyoloji", B'ye "felsefe" yazılması) o hücreden puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (7.2): Üç ölçütün her biri ikişer puandır (2+2+2).

- Benzerlik: Üç yaklaşımın da dini insanla ve insan hayatıyla ilişkisi içinde ele aldığı; klasik kaynakların dini itaat, ibadet ve yol olarak, felsefenin insanın anlam arayışı olarak, antropolojinin insanların inancı olarak ele alıp dinin insan hayatında önemli bir yer tuttuğunu kabul ettiği belirtilmişse **(2 puan)**. Her yaklaşımın dinin bir yönüne vurgu yaptığının belirtilmesi de kabul edilir.

- Kaynak bakımından farklılık: Klasik İslam kaynaklarında dinin kaynağı Allah (cc) olan, O'nun seçip belirlediği ilahi bir mesaj olarak ele alındığı (ayette dinin Allah (cc) tarafından seçildiğinin bildirildiği); felsefenin dini insanın düşünce ve anlamlandırma çabası, antropolojinin ise insanların ve kültürlerin inanışı olarak, yani insani bir olgu olarak ele aldığı belirtilmişse **(2 puan)**.
- Kapsam bakımından farklılık: Klasik kaynaklardaki tanımların dini itaat, ibadet, kanun, şeriat ve yol gibi anlamlarla inancı, ibadeti ve hayatı düzenleyen kuralları birlikte içine alan geniş bir kapsamda ele aldığı; felsefenin dinin yalnızca düşünce, antropolojinin ise yalnızca ruhsal inanç (manevi varlıklara inanma) yönünü ele aldığı belirtilmişse **(2 puan)**.

Örnek doğru cevap (7.2): Benzerlik: Üç yaklaşım da dini insan hayatıyla ilişkisi içinde ele alır ve dinin insan için önemli olduğunu kabul eder. Farklılıklar: Klasik İslam kaynaklarında din, Allah'ın (cc) insanlar için seçtiği ilahi bir yoldur; ayette de dinin Allah (cc) tarafından seçildiği bildirilir. Felsefe ise dini insanın evreni ve kendini anlamlandırma çabası, antropoloji de insanların manevi varlıklara inanışı olarak açıklar; yani dini insani bir olgu olarak görür. Ayrıca klasik kaynaklar dini itaat, ibadet, kanun, şeriat ve yol gibi anlamlarla inancı, ibadeti ve hayat düzenini birlikte kapsayan geniş bir anlamda ele alır. Felsefe dinin yalnızca düşünce, antropoloji ise yalnızca inanç yönüne bakar.

Yanlış cevap (7.2): Klasik İslam kaynaklarının da dini yalnızca insani bir düşünce ya da inanış olarak tanımladığının söylenmesi kaynak farklılığı ölçütünden puan almaz. Felsefe ile antropolojinin yaklaşımlarının birbirine karıştırılması ilgili ölçütten puan kaybettirir. Benzerlik ve farklılık yerine yalnızca tanımlar tekrar edilmişse karşılaştırma yapılmadığı için ölçütlerden puan verilmez. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (7.3): Üç ölçüt sırasıyla iki, iki ve bir puandır (2+2+1).

- Görüşün doğru olmadığı; tanımların birbiriyle çelişmediği, her disiplinin dini kendi bakış açısından ve belirli bir yönüyle (psikolojinin duygu, sosyolojinin toplumsal kurum, felsefenin düşünce, antropolojinin ruhsal inanç yönüyle) ele aldığı açıklanmışsa **(2 puan)**.
- Hiçbir disiplinin tanımının dinin özünü tek başına tam olarak yansıtamadığı; dinin sadece bir düşünce, duygu, toplumsal kurum ya da inanışla sınırlandırılamayacağı belirtilmişse **(2 puan)**.
- Tanımların birbirini tamamladığı; dinin bireysel ve toplumsal boyutu olan, insanlara bir hayat tarzı sunan bir inanç sistemi olarak bütüncül bir bakışla ele alınması gerektiği sonucuna ulaşılmışsa **(1 puan)**.

Örnek doğru cevap (7.3): Bu görüş doğru değildir. Konuşmacıların tanımları birbiriyle çelişmez; her disiplin dine kendi bakış açısından bakar ve dinin bir yönünü öne çıkarır. Psikoloji dinin insanın duygularıyla, sosyoloji toplumla, felsefe düşünceyle, antropoloji ise ruhsal inançlarla ilgili yönünü inceler. Bu nedenle hiçbir disiplin dinin özünü tek başına tam olarak yansıtamaz; din yalnızca bir duygu, düşünce, toplumsal kurum ya da inanışla sınırlandırılamaz. Tanımlar birbirini tamamlar. Din; bireysel ve toplumsal boyutu olan, insanlara bir hayat tarzı sunan bir inanç sistemi olarak bütüncül bir bakışla değerlendirilmelidir.

Yanlış cevap (7.3): Öğrencinin görüşünün doğru kabul edilmesi birinci ölçütten puan almaz. Bir disiplinin dini tek başına bütün yönleriyle açıklayabileceğinin ileri sürülmesi ikinci ölçütten, disiplinlerin din tanımlarının hiçbir değeri olmadığının söylenmesi üçüncü ölçütten puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.